

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 9 maj 1933 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bestridande av vissa bidrag till kostnaderna för domsagornas förvaltning ävensom i ämnet väckta motioner.

I den till riksdagen den 3 januari 1933 avlätna propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen (punkt 20 av det vid statsverkspropositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden) att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till bestridande av vissa bidrag till kostnaderna för domsagornas förvaltning för budgetåret 1933/1934 beräkna ett *extra* förslagsanslag å 490,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t genom en den 3 februari 1933 dagtecknad proposition, nr 180, vilken hänvisats till statsutskottet och jämte förenämnda punkt i statsverkspropositionen av nämnda utskott överlämnats till behandling av sammansatt stats- och första lagutskott, här nedan kallat utskottet, under återopande av propositionen nr 180 bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden föreslagit riksdagen att under andra huvudtiteln till bestridande av vissa bidrag till kostnaderna för domsagornas förvaltning i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som funnes upptagna i den av Kungl. Maj:t utfärdade stadga i ämnet, med de ändringar som kunde föranledas av vad departementschefen i propositionen anfört, anvisa ett *extra* förslagsanslag för budgetåret 1933/1934 å 490,000 kronor.

Beträffande utredningen i ämnet får utskottet hänvisa till sistnämnda proposition.

I samband härmed har utskottet förehaft sex inom riksdagen väckta motioner, nämligen motionerna i första kammaren nr 273 och 277 av herr *Ekman*, nr 283 av herrar *Mellén* och *Sundberg*, nr 284 av herr *Lindhagen* och nr 285 av herr *Bissmark* samt motionen i andra kammaren nr 455 av herr *Lindqvist*.

I motionerna har yrkats:

i de av herr *Ekman* väckta motionerna I: 273 och 277, att riksdagen — jämte det riksdagen bifölle det av Kungl. Maj:t äskade *extra* förslagsanslaget till bestridande av vissa bidrag till kostnaderna för domsagornas förvaltning budgetåret 1933/1934 å 490,000 kronor — ville i anledning av propositionen nr 180 i skrivelse till Kungl. Maj:t *dels* uttala, att riksdagen förutsatte, att under nämnda budgetår de hittillsvarande bestämmelserna

i domsagostadgan bibehölles i huvudsak oförändrade utom så till vida, att förste och andre notariernas rätt till arvode inskränktes på sätt hovrätterna föreslagit samt att nödig återhållsamhet iakttoges i fråga om anställandet av med bidrag av statsmedel avlönade notarier i domsagorna, *dels ock* anhålla, att Kungl. Maj:t ville i samband med den blivande processreformen låta utarbета och för riksdagen framlägga nya, efter den blivande rättegångsordningen avpassade bestämmelser rörande domsagornas förvaltning och domareutbildningen med flera därmed sammanhängande frågor;

i den av herrar Mellén och Sundberg väckta motionen I: 283, att de i propositionen föreslagna ändringar uti domsagostadgan icke måtte av riksdagen godtagas i vidare mån än så vitt därmed avsåges införande av ändrade grunder för notariernas avlöning, samt att, då genom samma ändrade grunder beräknats kunna uppstå en besparing för statsverket av omkring 40,000 kronor, det av Kungl. Maj:t äskade anslaget till bestridande av vissa bidrag till kostnaderna för domsagornas förvaltning, nu utgående med 550,000 kronor, måtte för budgetåret 1933/1934 av riksdagen bestämmas till 510,000 kronor;

i den av herr Lindhagen väckta motionen I: 284, att riksdagen med anledning av propositionen måtte hos Kungl. Maj:t begära övervägande i syfte att skrivbiträdena vid domsagornas kanslier likaväl som de rättsbildade biträdena erhöles tryggad anställning, varigenom ock domstolens uppgift att främja rättssäkerheten i olika avseenden skulle befordras; samt

i de av herrar Bismark och Lindqvist väckta motionerna I: 285 och II: 455 *dels* att riksdagen i sitt yttrande över propositionen måtte hemställa, att nu gällande bestämmelser beträffande förste och andre notariers anställnings- och avlöningsförhållanden måtte bibehållas, *dels ock* att riksdagen måtte höja det i samma proposition äskade extra förslagsanslaget till 530,000 kronor.

I fråga om de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna.

I propositionen nr 80 till 1931 års riksdag angående huvudgrunderna för en rättegångsreform yttrade dåvarande chefen för justitiedepartementet, statsrådet Gärde, beträffande den nu brukliga arbetsfördelningen mellan häradshövdingen och hans rättsbildade biträden, bland annat, att det icke torde råda mer än en mening därom, att denna arbetsfördelning lämnade rum för åtskilliga anmärkningar. Sälunda kunde det icke anses tillfredsställande, att rättsskipningen vid våra häradsrätter i den utsträckning, som alltjämt ägde rum, anförtroddes åt yngre, jämförelsevis oerfarna krafter. Det vore av vikt att alla mål, där bevisningen vore av någon större betydelse, handhades av domare, som vore fullt vuxna uppgiften att omhändera dylika mål. Att på denna punkt inrymma någon undantagsställning åt de med hänsyn till tvisteföremålets värde eller ur andra

synpunkter mindre viktiga målen och mera allmänt överlämna dessa måls handläggning åt domare med mindre erfarenhet och kvalifikationer i övrigt förefölle ur rättssäkerhetens synpunkt föga tilltalande. Enligt departementschefens mening talade starka skäl för att organisation och arbetsfördelning ej anordnades så, att dessa mål som regel undandroges häradshövdingens handläggning. Det sagda finge dock icke anses utgöra hinder för att vissa enklare mål, för vilkas avgörande icke tarvades någon vidlyftigare handläggning eller utredning, såsom vissa kravmål och mindre brottmål, kunde överlämnas till yngre domare.

Departementschefen uppdrog därefter följande riktlinjer för en ny arbetsfördelning mellan häradshövdingen och hans rättsbildade biträden:

Handläggningen av rättegångsmålen borde i så stor utsträckning som möjligt förbehållas den ordinarie domaren. Å andra sidan måste denne helt frigöras från bestyr, som för den egentliga rättsvården vore av mera underordnad betydelse. Handhavandet av expeditionsgöromålen torde i likhet med vad som ägt rum vid vattendomstolarna böra överflyttas å en vid domstolen anställd sekreterare, som under eget ansvar hade att förestå det egentliga kansliarbetet. Åt denne torde ock i den omfattning, som betingades av arbetsbördan i domsagan, böra anförtros handhavandet av inskrivningsärenden. För kontinuiteten i arbetet vore det uppenbarligen av vikt, att sekreteraren erhöle en mera stadigvarande anställning. Han borde tillika äga sådan utbildning, att han vid häradshövdingens semesterledighet eller vid annat mera kortvarigt förfall för häradshövdingen kunde inträda som dennes vikarie. Det ytterligare behov av juridiskt biträde, som kunde föreligga inom domsagan, syntes som nu kunna tillgodoses genom notarier med mera tillfällig anställning.

Det särskilda utskott, som avgav utlåtande i ärendet, framhöll även, att vägande anmärkningar kunde framställas mot den nu brukliga arbetsfördelningen mellan häradshövdingen och hans rättsbildade biträden, samt förklarade sig kunna ansluta sig till departementschefens uttalande i denna del. Den av departementschefen föreslagna anordningen syntes vara ägnad att avhjälpa nu bestående missförhållanden på detta område. Häradshövdingen torde därigenom erhålla större möjlighet att ägna sig åt de egentliga rättegångsmålen och rådande vikariatsystem komme att upphöra. Efter inrättande av sekreterartjänster torde behovet av särskilda biträdande domare komma att minskas. I en del domsagor syntes emellertid vara erforderligt, att tillgång funnes till biträde, som vid sidan av häradshövdingen och sekreteraren på eget ansvar fullgjorde vissa domaruppgifter.

Utskottets salunda gjorda uttalande föranledde icke någon erinran från riksdagens sida.

Under år 1932 har Kungl. Maj:t tillkallat sakkunniga, nämligen herr Bissmark samt häradshövdingarna Carl Arhusiander och Björn Zetterstrand, som därefter avgivit betänkande angående reformering av vikariatssystemet vid häradsrätterna. Förevarande proposition, nr 180.

ansluter sig till ifrågavarande betänkande och innebär i överensstämmelse med 1931 års proposition i huvudsak, att handläggningen av mera krävande mål och ärenden å de allmänna tingsammansammanträdena i princip skulle ankomma på häradshövdingen. För det ökade arbete, som härigenom komme att åvila honom, skulle han erhålla lindring i fråga om andra arbetsuppgifter. Till hjälp åt häradshövdingen skulle även i viss omfattning anställas nya tjänstemän. Därjämte innebär förslaget bland annat, att förordnande att i full utsträckning förvalta häradshövdingämbete regelmässigt endast skulle kunna meddelas den, som tjänstgjort såsom ledamot eller fiskal i hovrätt. De i domsagorna tjänstgörande notariernas möjlighet att erhålla förordnande såsom ordförande i häradsrätt å allmänt tingsammansammanträde skulle endast komma att avse handläggningen av mål och ärenden av enklare beskaffenhet.

Beträffande först frågan om *häradshövdingens rätt till tjänstledighet* föreskrives i den nuvarande domsagostadgan av år 1925, att tjänstledighet årligen må beviljas häradshövding för åtnjutande av semester högst en och en halv månad samt för vinnande av lättnad i arbetsbördan och för ombesörjande av enskilda angelägenheter sammanlagt likaledes högst en och en halv månad, dock att dylik ledighet ej må beviljas å sådan tid, att häradshövdingen därigenom vinner befrielse från mer än högst tre allmänna tingsammansammanträden om året. Om årliga antalet allmänna sammanträden i domsagan överstiger tio, må jämkning efter hovrättens beprövande i motsvarande mån äga rum.

I propositionen föreslås, att tjänstledighet för angivna ändamål allenast då *synnerliga skäl* därtill äro må beviljas för tid, varunder allmänt sammanträde eller sammanträde för tings avslutande infaller. I övrigt skulle — bortsett från vissa undantagsfall — ledighet från ordförandeskap i häradsrätten vid behandling av andra mål och ärenden än sådana av mindre vikt liksom ock från ordförandeskap i synerätt och ägodelningsrätt endast kunna ifrågakomma på grund av laga förfall.

Såsom *kompensation för häradshövdingens ökade arbetsbörd*a i nyssnämnda hänseende har i första hand föreslagits, att häradshövdingen skulle befrias från arbetet med uppsättande av dombok och protokoll samt skrivelser, kungörelser och dylikt, som skola undertecknas av rättsens ordförande. Häradshövdingen skulle dock alltjämt vara ansvarig för riktigheten härav.

Den nuvarande domsagostadgan medger även häradshövding rätt att vinna befrielse 1) från att hålla sammanträde som avses i lagen den 7 maj 1918 om särskilda tingsammansammanträden för handläggning av vissa mål och ärenden (tremansnämndslagen), 2) från att å samtliga allmänna tingsammansammanträden om året i domsagan med undantag av tre ävensom å sammanträde för tings avslutande handlägga *dels* i 1 § nämnda lag omför-

mälda ärenden, dels mål angående ansvar för förseelse, som i lag eller författning ej i annan händelse än för särskilt angivet svårare fall eller eljest vid synnerligen försvärande omständigheter är belagd med högre straff än böter, högst ettusen kronor, dock ej mål, däri talan föres av målsägande, dels ock mål, som i 1 § 2 —4 förenämnda lag avses, där målet första gången förekommer eller fortsatt handläggning av målet för- anletts därav, att å någondera sidan parten eller, om de äro flera, samtliga dessa uteblivit, samt 3) från att i viss omfattning utfärda gravationsbevis. Vidare har förste notarie och — under vissa förutsättningar — även andre notarie tillagts befogenhet att på eget ansvar utföra vissa av de till domarämbetet hörande göromålen.

Enligt förslaget skulle ytterligare lättnad i häradshövdingens arbetsbörda vinnas därigenom att häradshövdingen å *samtliga* allmänna tings- sammanträden befriades från handläggning av enklare mål och ärenden samt att till sådana mål jämväl skulle hänföras mål om ansvar för brott, som i regel ej förskylla högre straff än fängelse i högst sex månader, dock att häradshövding ej borde befrias från angivna brottmål i de fall där talan om skadestånd föres av målsäganden.

Häradshövding, som är inskrivningsdomare, skulle även kunna befrias från att tjänstgöra i sådan egenskap förutom under semestern under högst tre fjärdedelar av återstoden av året ävensom erhålla viss befrielse från skyldigheten att utfärda gravationsbevis.

För att underlätta handhavandet av rättsskipningen i de mest svårskötta domsagorna kan för närvarande i sådan domsaga anställas biträdande domare, som har att efter hovrättens förordnande enligt av Kungl. Maj:t bestämda grunder utföra häradshövdingen åliggande ämbetsgöromål.

I sakkunnigbetänkandet framhålles, att de åsyftade lättnaderna i häradshövdingens arbetsbörda beträffande ett betydande antal domsagor icke skulle kunna genomföras utan att i domsagan anställdes *sekreterare* med kvalifikationer, motsvarande den nuvarande biträdande domarens. I domsaga, där sekreterare anställdes, skulle åt denne anförtros att uppsätta dombok och protokoll i mål och ärenden, som handlagts under häradshövdingens ordförandeskap i rätten. I samband härmed skulle det åligga sekreteraren att uppsätta alla i sådana mål och ärenden förekommande skrivelser och dylikt. Vidare skulle handläggningen av inskrivningsärenden i allmänhet uppdragas åt sekreteraren genom dennes förordnande till inskrivningsdomare. Sekreterarens nu omförmälda åligganden skulle emellertid i viss omfattning kunna överflyttas å notarierna i domsagan. — I domsagor, där antalet rättegångsdagar i allmänhet vore mera avsevärt, skulle sekreteraren efter hovrättens förordnande i närmare angiven omfattning i häradshövdingens ställe tjänstgöra såsom ordförande i häradsrätten. Sekreteraren skulle slutligen vara skyldig att vid häradshövdingen beviljad ledighet vikariera för denne, när hovrätten så förord-

nade, samt att, i den mån sekreterarens övriga åligganden det medgåve, biträda häradshövdingen i hans ämbetsgöromål.

I rikets största domsagor — de sakkunniga hade tänkt sig de tre största — skulle därjämte anställas, förutom sekreterare en särskilt kvalificerad befattningshavare, benämnd *biträdande domare*. Fördelningen av göromålen mellan de olika befattningshavarna i sådan domsaga skulle i varje särskilt fall ske genom en av Kungl. Maj:t fastställd arbetsordning för domsagan.

Propositionen berör såsom ovan nämnts även frågan om de å domarkansli tjänstgörande *biträdenas kompetens* att på eget ansvar handlägga mål och ärenden.

Biträdesutbildningen är för närvarande anordnad i tre stadier. *Första behörighetsgraden*, som avser förstenotarieförordnandet och förordnandet för andre notarie att på eget ansvar utföra på förste notarie ankommande göromål, vinnes efter uppnådd 23 års ålder och tjänstgöring under ett halvt år efter avlagd juridisk examen såsom biträde åt häradshövding. Däremot fordras icke någon viss ålder eller viss tids tjänstgöring för erhållande av förordnande såsom andre notarie, vilket ej i och för sig medför befogenhet att på eget ansvar vidtaga några åtgärder. *Andra behörighetsgraden* avser behörighet 1) att hålla sammanträde, som avses i tremansnämndslagen, 2) att å annat tings-sammanträde såsom ordförande i häradsrätten handlägga sådana förut nämnda mål och ärenden, från vilkas handläggande häradshövding äger att i ovan angiven omfattning vinna befrielse, 3) att vidtaga vissa åtgärder enligt lagen den 18 juni 1926 om delning av jord å landet och lagen samma dag om sammanläggning av fastigheter å landet samt 4) att eljest förvalta häradshövdingämbete med den begränsning, att den förordnade icke äger att vare sig såsom ordförande i häradsrätt handlägga andra mål och ärenden än nyss sagts eller tjänstgöra såsom ordförande i synerätt eller vid sammanträde med ägodelningsrätt. Denna behörighetsgrad ernås efter fyllda 24 år samt tjänstgöring under ett år efter avlagd examen såsom biträde åt häradshövding. *Tredje behörighetsgraden* avser förordnande att med vidsträcktare befogenhet än förut sagts förvalta häradshövdingämbete. Härför erfordras att ha uppnått 25 års ålder samt att efter avlagd examen *antingen* under ett och ett halvt år ha tjänstgjort såsom biträde åt häradshövding och under sex månader ha uppehållit befattning såsom ledamot i rådhusrätt, i vilken jämte borgmästaren sitta minst två lagfarna ledamöter, *eller* under ett och ett halvt år ha tjänstgjort såsom biträde åt häradshövding och under sex rättegångsdagar eller tre allmänna tingssammanträden handlagt mål och ärenden, som avses i 1 § tremansnämndslagen, samt därjämte under sex månader ha tjänstgjort i hovrätt. Omförmälda tjänstgöring i hovrätt må, då fråga är om förordnande för man, i sin helhet eller till viss del ersättas med tjänstgöring såsom biträde åt hä-

radshövding under motsvarande tid. Den som icke tjänstgjort såsom ledamot eller fiskal i hovrätt eller under sex månader uppehållit befattning såsom ledamot i sådan rådhusrätt, som förut sagts, får i regel icke, innan han fullgjort sådan tjänstgöring, som nyss nämnts, förordnas att hålla fler än tre allmänna tingssammträden. — För erhållande av förordnande såsom biträdande domare fordras att ha uppehållit befattning såsom ledamot eller fiskal i hovrätt.

Vad först beträffar villkoren för att erhålla förordnande såsom förste eller andre notarie föreslås i propositionen, att dylika förordnanden icke skulle kunna meddelas förrän efter en tjänstgöring hos häradshövding av ett år respektive sex månader efter examen. I överensstämmelse härmed borde andre notarie icke kunna förordnas att på eget ansvar utföra på förste notarie ankommande göromål förrän vederbörande under ett år efter examen tjänstgjort hos häradshövding. Dylikt förordnande eller förordnande såsom förste notarie skulle alltjämt motsvara *första behörighetsgraden*.

Förste eller andre notarie, som uppnått 24 års ålder samt efter avläggande av föreskrivna kunskapsprov under ett år tjänstgjort såsom biträde åt häradshövding, skulle enligt förslaget kunna förordnas att vara inskrivningsdomare ävensom att utföra vissa närmare angivna, i lagen om delning av jord å landet och lagen om sammanläggning av fastigheter å landet föreskrivna åtgärder. Dessa befogenheter skulle motsvara *andra behörighetsgraden*.

För att kunna förordnas 1) att föra häradsrättens dombok och övriga protokoll i mål och ärenden, som handläggas av häradshövdingen såsom ordförande i häradsrätten, 2) att hålla sammanträde, som avses i tremansnämndslagen, 3) att å annat tingssammanträde såsom ordförande i häradsrätten handlägga tidigare omförmälda enklare mål och ärenden samt 4) att eljest förvalta häradshövdingämbete med den begränsning, att den förordnade icke äger att vare sig såsom ordförande i häradsrätt handlägga andra mål och ärenden än nyss sagts eller tjänstgöra såsom ordförande i synerätt eller vid sammanträde med ägodelningsrätt, *tredje behörighetsgraden*, erfordras enligt förslaget utöver anställning i domsagan såsom förste eller andre notarie att ha uppnått 25 års ålder samt efter avlagd examen under ett och ett halvt år tjänstgjort såsom biträde åt häradshövding.

Enligt propositionen borde som regel ej finnas möjlighet för andra i domsaga tjänstgörande rättsbildade biträden än de avlönade notarierna att mottaga förordnanden å de olika behörighetsgraderna, Kungl. Maj:t givetvis obetaget att i särskilda fall meddela dispens. Den som vid den nya stadgans ikraftträdande redan innehaft sådant förordnande eller enligt äldre bestämmelser uppnått kompetens härför syntes emellertid böra bibehållas vid möjligheten att erhålla dylikt förordnande.

Propositionen föreslår även en begränsning av möjligheten att erhålla

notarieförordnanden av innehåll, att ingen borde utan synnerliga skäl erhålla dylika förordnanden under längre tid än sammanlagt tre år.

Förordnande att utan inskränkning förvalta häradshövdingämbete skulle regelmässigt endast kunna meddelas den, som tjänstgjort såsom ledamot eller fiskal i hovrätt. Därest sådan vikarie icke funnes att tillgå, skulle dock dylikt förordnande kunna meddelas den, som efter avlagd examen under två år tjänstgjort såsom biträde åt häradshövding och därunder innehaft förordnande att hålla sammanträde, som avses i tremansnämndslagen, eller att å annat sammanträde såsom ordförande i rätten handlägga enklare mål och ärenden.

Till *sekreterare* skulle enligt de sakkunnigas förslag endast den kunna förordnas, som uppehållit befattning såsom ledamot eller fiskal i hovrätt, och för erhållande av förordnande såsom *biträdande domare* skulle där Kungl. Maj:t ej annorledes bestämde erfordras anställning såsom assessor i hovrätt. Möjlighet att uppehålla vikariat för sekreterare eller biträdande domare skulle dock under vissa angivna förutsättningar stå i domsagan anställd förste eller andre notarie till buds.

I propositionen har även upptagits ett förslag om *viss mottagningstid för häradshövding* m. m.

I gällande domsagostadga föreskrives, att kansli regelmässigt skall hållas öppet för allmänheten minst fyra timmar varje helgfri dag, då någon av de å kansliet anställda befattningshavarna skall vara där tillstädes.

Härutinnan har föreslagits tillägg av innehåll, att häradshövding under minst en timme av nämnda tid skall vara att träffa å kansliet samt att biträdande domare, sekreterare, förste notarie och andre notarie skola vara tillstädes å kansliet minst tre timmar under tid, då detta hålles öppet, och att under sagda tid städse någon av de nu nämnda skall vara att träffa å kansliet.

Beträffande *övergången till den nya ordningen* i fråga om häradshövdingens rätt till ledighet och notariernas kompetens m. m. anfördes i ovan nämnda sakkunnigbetänkande, att den statsfinansiella situationen säkerligen lade hinder i vägen för att sekreterare anställdes i så stor utsträckning som vore önskvärt ävensom att det ej heller ur rekryteringssynpunkt torde låta sig göra att annat än successivt anställa sekreterare i domsagorna i den omfattning som erfordrades. Beträffande domsaga där sekreterare sålunda icke komme att anställas ansåge sig de sakkunniga icke kunna vidhålla kravet, att häradshövdingen själv skulle å samtliga tingsammans träden handlägga mera krävande mål och ärenden. I fråga om sådan domsaga skulle det därför enligt de sakkunnigas förmenande vara nödigt att tills vidare låta i huvudsak förbli vid den hittills tillämpade ordningen.

Med anledning av framställda invändningar mot de sakkunnigas förslag i denna del anför departementschefen i propositionen:

»Det lär ej kunna bestridas att vissa olägenheter kunna följa därav att man samtidigt skulle tillämpa två skilda vikariatsystem vid häradsrätterna. Vissa jämkningar torde därför böra göras i den ordning de sakkunniga föreslagit. Det torde nämligen kunna antagas att även i domsagor, där sekreterare icke anställas, bestämmelserna om arbetsfördelningen mellan häradshövdingen och hans biträden skola kunna tillämpas, därest häradshövdingens befrielse från tjänstegöromål och biträdenas kompetens utökas på sätt jag tidigare angivit. Å andra sidan lär jämväl i domsagor med sekreterare arbetet med de nya fastighetsböckernas uppläggande under de närmaste åren kräva, att den som utför detta arbete beredes erforderlig ledighet från förrättandet av allmänna tingssammanträden. Därest i domsagan anställd notarie i anledning av dylik ledighet medgives behörighet att utöva ordförandeskapet i rätten, torde hinder icke möta att beträffande samtliga domsagor fastslå enahanda principer för vikariats-tjänstgöringen.»

I propositionen upptages här efter till behandling frågan om storleken av de *arvodena*, som böra tillkomma de å domsagokansli anställda rättsbildade befattningshavare och vikarier för häradshövding.

Granskningsnämnden har uttalat, att det vore ett befogat krav att ifrågavarande utgifter för domsagornas förvaltning avsevärt nedbringades. Nämnden hade icke funnit sig böra fatta någon ståndpunkt till huruledes den erforderliga utgiftsminskningen borde åvägabringas men ansåge sig böra räkna med att ifrågavarande anslag, nu 550,000 kronor, skulle kunna nedbringas med minst 75,000 kronor.

Enligt gällande domsagostadga åtnjuter förste notarie av statsmedel i årligt arvode 2,700 kronor i domsaga inom Västerbottens och Norrbottens län och i Härjedalens domsaga samt 2,400 kronor i annan domsaga (29 §). Andre notarie åtnjuter i årligt arvode 2,000 kronor i domsaga inom Norrland som nyss nämnts och 1,800 kronor i annan domsaga. Av arvodet till andre notarie utgår av häradshövdingens avlöningsmedel ett belopp av 800 kronor. Återstående delen gäldas av statsmedel.

I yttrande över granskningsnämndens besparingskrav föreslog Svea hovrätt, att rätten till arvode för i domsaga anställd notarie skulle göras beroende av viss tids tjänstgöring i domsaga, beträffande förste notarie två år och i fråga om andre notarie ett år. Göta hovrätt föreslog enahanda tidsbestämmelser i fråga om notariernas rätt till arvoden som Svea hovrätt. Jämväl hovrätten över Skåne och Blekinge förordade att en minskning i de utgående arvoden skulle åstadkommas på det sätt, att i domsaga anställt rättsbildat biträde under första tjänstgöringsåret ej finge uppbära något arvode och under andra tjänstgöringsåret ej högre arvode än det till andre notarie utgående.

I propositionen föreslås följande ändrade bestämmelser i fråga om notariernas rätt till arvoden. Intill dess ett år förflutit från första an-

ställningen i domsaga borde arvode till andre notarie utgå efter 800 kronor om året. Från ingången av andra tjänstgöringsåret såsom domsagobitråde borde andre notarie äga åtnjuta arvode, i domsaga inom Västerbottens och Norrbottens län och i Härjedalens domsaga efter 2,000 kronor om året samt i annan domsaga efter 1,800 kronor om året. Förste notarie borde, intill dess han uppnått en sammanlagd tjänstgöring såsom domsagobitråde av två år, uppbära i arvode samma belopp som enligt vad nyss sagts skulle utgå till andre notarie under dennes andra tjänstgöringsår i domsaga, och först från och med ingången av tredje tjänstgöringsåret borde han erhålla arvode enligt de i 29 § domsagostadgan fastställda grunder. Undantag har dock föreslagits beträffande förste notarie i domsaga inom Västerbottens och Norrbottens län samt i Härjedalens domsaga, som redan efter ett och ett halvt års tjänstgöring efter examen skulle äga åtnjuta arvode efter 2,700 kronor om året.

Beträffande biträdande domare gäller för närvarande, att denne äger åtnjuta arvode av statsmedel med 4,000 kronor om året, varjämte till biträdande domare, som kan vara förordnad i någon av de förut nämnda inom Norrland belägna domsagorna, av statsmedel utgår tilläggsarvode med 500 kronor. Därest assessor i hovrätt förordnats till biträdande domare, åtnjuter han i arvode ett belopp, motsvarande vad han skulle ha åtnjutit i lön under tjänstgöring såsom adjungerad ledamot i hovrätten.

I domsagostadgan meddelas vidare vissa bestämmelser angående arvode åt sådan häradshövdingevikarie, som varken är notarie eller biträdande domare. Dyligt arvode skall vid semester för häradshövding intill ett belopp av 375 kronor för varje kalenderår bestridas av statsmedel. I övrigt skall regelmässigt vikariatsarvode bestridas av häradshövdingens avlöningsmedel.

Med beaktande av yrkanden från hovrätterna rörande de tillförordnade och biträdande fiskalernas avlöande föreslås i propositionen beträffande arvode åt sekreterare, att sådant skall utgå till en början enligt 15:e och sedermera, efter ett och ett halvt års tjänstgöring, enligt 21:a löneklassen, därvid för uppflyttning till den högre löneklassen den tid, vederbörande efter första fiskalsförordnandet innehaft vissa angivna förordnanden, finge räknas likvärdig med tiden för tjänstgöring såsom sekreterare i domsaga. Bestämmelsen i gällande domsagostadga om tilläggsarvode med 500 kronor för år till biträdande domare, som kan vara förordnad i domsaga inom Västerbottens eller Norrbottens län eller i Härjedalens domsaga, skulle vinna motsvarande tillämpning i fråga om sekreterare, som kan bli förordnad i någon av dessa domsagor.

I fråga om arvode till biträdande domare föreslås, i huvudsaklig anslutning till gällande bestämmelser om avlöning till såsom adjungerad ledamot i hovrätt tjänstgörande assessor eller e. o. assessor, att arvode skall utgå enligt 26:e löneklassen eller, om vederbörande efter minst ett

och ett halvt års tjänstgöring såsom ledamot i hovrätt uppflyttats i 28:e löneklassen, enligt sistnämnda löneklass. Därjämte meddelas viss bestämmelse för den händelse annan än assessor förordnas till biträdande domare.

Domsagostadgans nu gällande regler om arvode till vikarie för häradshövding ha i den mån det låtit sig göra ersatts med stadganden, byggda på samma principer som kommit till användning beträffande sekreterare och biträdande domare.

Arvode och tilläggsarvode till sekreterare samt arvode till biträdande domare skulle enligt propositionen i huvudsak gäldas av statsmedel. Häradshövding skulle emellertid vara skyldig att bidra till sekreterares avlöning med 800 kronor och till biträdande domares avlöning med 1,200 kronor om året.

Dyrtidstillägg å arvode till förste notarie och till andre notarie skulle liksom för närvarande utgå i enlighet med de bestämmelser, som i sådant hänseende gälla i fråga om befattningshavare vid i lönehänseende icke reglerat verk. Beträffande dyrtidstillägg å arvode till sekreterare, till biträdande domare och till andra vikarier för häradshövding skulle däremot gälla vad i sådant hänseende är stadgat i fråga om befattningshavare vid i lönehänseende nyreglerat verk.

I propositionen antydes, att under budgetåret 1933/1934 de 17 biträdande domare, som för närvarande — bortsett från inskrivningsdomaren i Södra Roslags domsaga — finnas, skulle utbytas mot sekreterare. Därjämte borde man räkna med att sekreterare från och med ingången av år 1934 anställdes i ytterligare ett tiotal domsagor. Någon ändring beträffande inskrivningsdomaren i Södra Roslags domsaga borde icke komma i fråga före den 1 juli 1934, då de beträffande inskrivningsavdelningen därstädes utfärdade bestämmelser upphörde att gälla. Därutöver syntes behov av särskild biträdande domare föreligga i Södertörns domsaga ävensom i Askims, Västra och Östra Hisings samt Sävedals härads domsaga.

På sätt ovan nämnts har i den av herr Lindhagen i anledning av propositionen väckta motionen upptagits frågan om *de icke rättsbildade domsagobiträdenas anställningsvillkor*.

Härom gäller för närvarande en kungörelse den 20 maj 1927 med vissa föreskrifter angående de vid domsagornas kanslier anställda icke rättsbildade biträden. Enligt denna kungörelse, som för sin tillämpning förutsätter att vederbörande innehåft stadigvarande anställning å domarkansli mer än ett år, skall dylikt biträde avlönas av häradshövdingen efter göromålens beskaffenhet och biträdets duglighet. Till biträde, vars arbetstid uppgår till sju timmar om dagen, må den årliga lönen ej under-

stiga vissa belopp, växlande efter ortsgrupp, från 1,500 till 1,896 kronor jämte dyrtidstillägg såsom för nyreglerade verk. Om biträde är förordnat till kommissionär kan lönen reduceras på visst sätt. Biträdet äger utan avdrag å lönen åtnjuta semester minst 20 dagar om året. Vid sjukdom äger biträdet bibehålla fyra femtedelar av lönen under sammanlagt 25 dagar av ett och samma kalenderår. Häradshövdingen skall ombesörja biträdets pensionsförsäkring med inbetalande av en försäkringsavgift, som i vanliga fall skall uppgå till 100 kronor. Av det inbetalade beloppet må högst en tredjedel avdragas å biträdets lön. Biträdet må ej av annan anledning än fel eller försummelse i tjänsten entledigas utan att skriftlig uppsägning skett minst tre månader före anställningstidens upphörande.

Ifrågavarande kungörelse är föranledd av en skrivelse till Kungl. Maj:t från riksdagen den 21 juni 1920, däri riksdagen begärde utredning angående det s. k. sportelsystemets avskaffande. Riksdagen förklarade sig därvid förutsätta, att vid en utredning i angivna syfte frågan om beredande av statsanställning åt å domsagokanslierna tjänstgörande skrivbiträden komme att tagas under omprövning. Sedan Kungl. Maj:t sedermera funnit att med regleringen av häradshövdingarnas löner borde anstå, tillkallades år 1925 sakkunniga för utredning om en provisorisk anordning, som avlägsnade de största bristerna med avseende å de icke rättsbildade domsagobiträdenas ställning. Sedan de sakkunniga år 1926 avgivit betänkande med förslag i ämnet, inhämtades riksdagens yttrande genom proposition samma år, därvid förslaget emellertid föranledde skiljaktiga beslut i kamrarna. Ny proposition (nr 52) i ämnet förelades riksdagen år 1927. Förslaget tillstyrktes detta år av riksdagen (skrivelse nr 167).

Utskottet.

Såsom ovan nämnts uppdrogos i propositionen till 1931 års riksdag angående huvudgrunderna för en rättegångsreform bland annat vissa sedermera av riksdagen godkända riktlinjer för en rationellare arbetsfördelning mellan häradshövdingarna och deras biträden. Handläggningen av rättegångsmålen borde sålunda i så stor utsträckning som möjligt förbehållas den ordinarie domaren, varemot åtskilliga göromål i övrigt borde överflyttas å en vid domstolen anställd sekreterare som under eget ansvar hade att förestå det egentliga kansliarbetet.

Det är utan tvivel av vikt, att den ordning, som i detta avseende skall efter processreformen bli rådande, i god tid förberedes. Utskottet vill för den skull ge sin anslutning till den strävan att redan nu i görligaste mån genomföra en dylik arbetsfördelning, som i förevarande proposition kommit till uttryck. Särskilt bör framhållas betydelsen av att efter hand tillskapa den kår av tjänstemän, som vid processreformens slutliga genomförande skall fullgöra sekreterarnas åligganden.

För ernående av den åsyftade arbetsfördelningen föreslås nu i förelig-

gande proposition, på sätt redogörelsen här ovan utvisar, viss inskränkning i häradshövdingarnas ledighet beträffande såsom viktigare ansedda mål och ärenden, vissa lättnader för häradshövdingarna beträffande de åligganden som icke avse handläggning och avgörande av dylika mål och ärenden, införandet av nya tjänstemän vid domsagorna samt skärpta villkor för vikariernas kompetens i allmänhet.

Beträffande innebörden av förslaget i dess helhet är det uppenbart, att detsamma måste inverka på gången av den utbildning, som unga jurister för närvarande bruka tillgodogöra sig genom viss tids tjänstgöring å domarkanslierna. Den nu föreliggande möjligheten för notarie att skaffa sig meriter genom att i viss begränsad utsträckning tjänstgöra såsom ordförande i häradsrätt komme sålunda att ytterligare inskränkas så att han icke längre under sin första domsagotjänstgöring skulle kunna handlägga eller avdöma mera krävande mål och ärenden. Såsom en följd härav komma de egentliga domarvikariaten att förbehållas de jurister, som efter den första domsagotjänstgöringen fortsatt sin utbildning i hovrätt och sålunda få antagas ha för avsikt att på allvar ägna sig åt domarbanan. Detta måste även anses vara en riktig princip. I herr Ekman's motion nr 273 har visserligen mot förslaget i denna del gjorts gällande, att detsamma skulle medföra en försämring av utbildningen för de blivande föredragandena i hovrätt. Vederbörande domaraspiranter torde emellertid i regel komma att redan kort efter godkännande såsom fiskal i hovrätt förordnas såsom sekreterare i domsaga. Genom den längre sammanlagda domsagotjänstgöring, som sålunda beredes dem innan de därefter för någon längre tid komma att tjänstgöra i hovrätten såsom föredragande, måste enligt utskottets mening utbildningen för denna uppgift avsevärt förbättras. Utskottet anser ur sådan synpunkt även fördelaktigt, att sekreterartjänsterna åtminstone för närvarande göras till genomgångsplatser för dem som skola fortsätta i överrätt. Vad härefter beträffar de jurister, som icke ämna fortsätta på domarbanan, torde det även för dem vara förenat med vissa fördelar, att deras domsagotjänstgöring regelmässigt avslutas på ett väsentligt tidigare stadium än de egentliga domaraspiranternas. Utskottet förutsätter härvid, att de krav å domsagotjänstgöring, som för närvarande må uppställas för vederbörande aspiranter å andra banor än domarbanan, komma att i motsvarande mån jämkas.

Utskottet, som efter vad nu nämnts i huvudsak ansluter sig till förslagets bärande principer, har emellertid funnit sig böra framställa följande erinringar mot vissa punkter i detsamma.

Enligt propositionen skulle häradshövdingens rätt till ledighet i alla domsagor inskränkas på sådant sätt, att han icke skulle kunna erhålla ledighet för semester, för vinnande av lättnad i arbetsbördan eller för ombesörjande av enskilda angelägenheter å tid, varunder allmänt sammanträde eller sammanträde för tings avslutande infaller, annat än då

synnerliga skäl därtill äro. Den sålunda föreslagna ordningen, som uppenbarligen icke bör lägga hinder i vägen för ledighet å tid då sammanträde som skall hållas av annan än häradshövdingen infaller, torde utan större svårighet kunna genomföras i de domsagor, som erhålla sekreterare. Av utskottets redogörelse framgår, att omfattande arbetsuppgifter enligt propositionen skulle komma att åvila denne befattningshavare till motsvarande lättnad för häradshövdingen. Det har till och med ifrågasatts, huruvida icke sekreterarens arbetsbörda understundom skulle bli för stor. Om detaljerna i denna arbetsfördelning vill utskottet emellertid icke göra något bestämt uttalande utan förutsätter, att Kungl. Maj:t efter hand vidtager de jämkningar i detta avseende, som erfarenheten må påkalla för en praktisk lösning av ifrågavarande spörsmål.

Vidkommande åter de domsagor, där sekreterare icke finnes anställd, synes det däremot utskottet som om man icke skulle kunna bortse från möjligheten att den nyssnämnda ordningens genomförande jämväl i dessa domsagor skulle åtminstone i vissa fall kunna medföra svårigheter. Det bör nämligen ihågkommas, att under någon tid framåt en del domsagor, där sekreterare kunna behövas, icke hinna att med sådana tjänstemän förses. Med hänsyn härtill anser sig utskottet böra föreslå, att i domsaga, där sekreterare icke ännu blivit anställd, häradshövding tills vidare bibehålles vid möjligheten att erhålla ledighet för semester, lättnad i arbetsbördan eller ombesörjande av enskilda angelägenheter å sådan tid att han därigenom vinner befrielse från högst tre allmänna sammanträden om året. Överstiger årliga antalet dylika sammanträden tio, synes på samma sätt som nu jämkning i motsvarande mån böra äga rum.

Under nu ifrågavarande övergångstid synes även förste notarie eller andre notarie i domsaga, där sekreterare icke blivit anställd, böra kunna komma i åtnjutande av förordnande att hålla allmänna sammanträden och utan inskränkning i övrigt förvalta häradshövdingämbete under enahanda förutsättningar och i samma omfattning som domsagostadgan för närvarande bestämmer. Utskottet anser därjämte, att jämväl i domsaga, där sekreterare finnes anställd, förste eller andre notarie bör, i den mån den som i domsagan utför arbetet med uppläggande av nya fastighetsböcker kan komma att med anledning därav bli förhindrad att utföra andra honom åliggande göromål, kunna förordnas att i stället för denne eller häradshövdingen hålla intill tre allmänna sammanträden samt förvalta domarämbete under sammanlagt tre månader. Om antalet allmänna sammanträden i domsagan överstiger tio, bör även i nu ifrågavarande fall beträffande rätten att hålla allmänna sammanträden jämkning i motsvarande mån äga rum. Utskottet vill framhålla, att utskottets förslag beträffande sistnämnda domsagor i det väsentliga synes överensstämma med propositionen.

I fråga om villkoren för att erhålla förordnande såsom förste eller andre notarie har i propositionen föreslagits, att dylika förordnanden

skulle kunna meddelas först efter en tjänstgöring hos häradshövding av ett år respektive sex månader. Utskottet anser emellertid att, såsom herrar Bismark och Lindqvist yrkat i sina motioner, någon ändring i de nuvarande bestämmelserna härutinnan icke bör äga rum. I följd härav böra icke heller uppställas strängare villkor än för närvarande i fråga om möjligheten att förordna andre notarie att på eget ansvar utföra på förste notarie ankommande göromål, motsvarande den s. k. första behörighetsgraden.

För att komma i åtnjutande av de förordnanden, som i propositionen omförmälas under de föreslagna andra och tredje behörighetsgraderna, uppställs i propositionen som villkor bland annat, att vederbörande innehar förordnande såsom förste eller andre notarie. Det synes emellertid icke kunna förnekas, att en sådan föreskrift skulle kunna vålla svårigheter i vissa domsagor, där ett jämförelsevis stort antal rättsbildade biträden erfordras för domsagoarbetets behöriga fullgörande. Åtskilliga av dessa biträden skulle genom den föreslagna bestämmelsen uteslutas från möjligheten att erhålla dylika förordnanden eller bli hänvisade att vänta oskäligen tid för att komma i åtnjutande av desamma, vilket i sin tur kunde förväntas menligt inverka även på rekryteringen. Utskottet vill sålunda för sin del föreslå, att sådana förordnanden må liksom för närvarande meddelas jämväl annan än förste eller andre notarie.

I fråga om de mål, som må handläggas av notarie med den föreslagna tredje behörighetsgraden, vill utskottet framhålla att uppdelningen av målen i s. k. bagatellmål och andra mål givetvis erbjuder vissa svårigheter. De invändningar, som kunna resas mot varje försök till en sådan uppdelning, kunna dock icke anses vara av den styrka, att de skulle motivera ett avstående från det önskemål att befria häradshövdingen från handläggningen av mindre viktiga mål och ärenden som redan den nuvarande domsagostadgan i viss utsträckning beaktar och som även framhållits i 1931 års proposition. Ej heller kan utskottet finna fog för den av herr Ekman särskilt framställda anmärkningen, att förevarande förslag genom att i viss utvidgad omfattning medge befrielse för häradshövdingen från handläggning av mål och ärenden, som ansetts vara mindre krävande, skulle innebära en skärpning av det nuvarande vikariatssystemet. Utskottet har dock funnit sig böra hemställa om vissa jämkningar i propositionen uti nu ifrågakvarande avseende.

Departementschefen har beträffande bagatellmålgruppen föreslagit den utvidgning i förhållande till gällande bestämmelser, att denna grupp skulle omfatta jämväl mål om ansvar för brott, som i regel ej förskyller högre straff än fängelse i högst sex månader. I huvudsaklig överensstämmelse med vad nu gäller skulle dock undantagas sådana mål, där målsägande för skadeståndstalan. Utskottet anser för sin del att bagatellmålgruppen icke bör omfatta sådana brottmål, där fråga kan uppstå om ådömande av urbota straff. Däremot anser utskottet den nu gällande maximi-

gränsen för bötesbeloppet obehövlig, en gränsdragning som vållat att mål, däri dagsböter kunna ådömas, hittills fallit utanför bagatellmålsgruppen. Vidare finner utskottet sig kunna föreslå att i brottmål möjligen förekommande skadeståndstalan av målsägande icke skall inverka på frågan om ett mål är att hänföra till bagatellmålsgruppen eller ej. De skadeståndsyrkanden, som uti ifrågavarande mål kunna komma i fråga, synas knappast kunna bli av mer invecklad beskaffenhet. Och med utskottets förslag i denna del undvikes även den olägenheten, att ett anhängiggjort mål, som till en början är att hänföra till bagatellmålsgruppen, sedermera på grund av framställt yrkande om skadestånd komme att falla utanför densamma.

I propositionen har även föreslagits införande av en bestämmelse om viss mottagningstid för häradshövding. Denne skulle sålunda under minst en timme varje helgfri dag vara att träffa å kansliet. Det synes som om denna bestämmelse skulle kunna något modifieras och utskottet vill i anslutning till vissa yttranden förorda, att bestämmelsen gives det innehåll, att häradshövdingen tillförbindes att såvitt möjligt dagligen infinna sig å kansliet.

Utskottet övergår härefter till de i propositionen upptagna avlöningsbestämmelser.

Beträffande först notariernas avlöningsförmåner äro dessa i första hand beroende av de tidpunkter, då förordnande såsom förste eller andre notarie tidigast må erhållas. Utskottet har redan här ovan avstyrkt det i propositionen framlagda förslaget om framflyttning av dessa tidpunkter. Propositionen innehåller emellertid även förslag om vissa reduceringar av de arvoden, som enligt nu gällande bestämmelser skola utgå sedan vederbörande erhållit något av nyssnämnda förordnanden. Dessa arvodens belopp kunna emellertid icke anses för höga, och utskottet kan för den skull icke finna med billigheten överensstämmande att nedskära desamma. Utskottet föreslår sålunda att, med bifall till yrkandena i herrarnas Bismarks och Lindqvists motioner jämväl härutinnan, de nuvarande arvodena till förste och andre notarie måtte bibehållas. Utskottets ståndpunkt i nu ifrågavarande hänseenden påkallar emellertid en höjning av förevarande anslag med 40,000 kronor.

I fråga om avlöningen till sekreterarna bör den, på sätt i propositionen jämväl förutsättes, utgå enligt samma löneklasser som må bestämmas för föredragande fiskaler i hovrätterna.

I övrigt finner utskottet ej skäl till erinran mot propositionen.

Härefter återstår den av herr Lindhagen i hans motion berörda frågan om de icke rättsbildade domsagobiträdenas anställningsvillkor. Av den ovan lämnade redogörelsen i denna del framgår, att detta spörsmål nära sammanhänger med den större frågan om det s. k. sportelsystemets avskaffande. I avvaktan på lösningen av den senare frågan infördes år 1927 såsom ett provisorium den anordning, som för närvarande är rådan-

de. De icke rättsbildade domsagobiträdenas ställning är visserligen även med denna anordning icke sådan som man kunde anse önskvärd, men utskottet kan icke finna skäl föreligga att nu taga denna fråga under förnyat övervägande innan en allmän reglering av härads hövdingarnas avlöningsförhållanden äger rum.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen måtte under andra huvudtiteln till bestridande av vissa bidrag till kostnaderna för domsagornas förvaltning i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som finnas upptagna i den av Kungl. Maj:t utfärdade stadga i ämnet med de ändringar, som kunna föranledas av vad departementschefen anför i propositionen jämte vad utskottet här ovan i ärendet uttalat, anvisa ett *extra* förslagsanslag för budgetåret 1933/1934 å 530,000 kronor;

• B) att de av herr Ekman, herrar Mellén och Sundberg, herr Bissmark och herr Lindqvist i ämnet väckta motionerna måtte anses besvarade genom utskottets hemställan under A); samt

C) att den av herr Lindhagen väckta motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 9 maj 1933.

På sammansatta stats- och första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från statsutskottet:

första kammaren: herrar *Oscar Olsson, Carlsson* i Gävle, *Ernfors** och *Bergström*;

andra kammaren: herrar *Strindlund, Andersson* i Höör, *Persson* i Falla och *Norsell*;

från första lagutskottet:

första kammaren: herrar *Åkerman, Borell,* Larson* i Lerdala och *Bissmark*;

andra kammaren: herrar *Nilsson* i Antnäs, *Hedlund* i Östersund, *K. A. Westman* och *Olsson* i Mellerud.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) beträffande motiveringen till utskottets hemställan under A): av herrar *Oscar Olsson* och *Bergström*, som anfört:

Den hittillsvarande ordningen för juristutbildningen har, enligt den kungl. propositionen, givit anledning till de allvarligaste anmärkningarna ur rättsvårdens synpunkt på grund av att de unga juristerna tillåtas att efter blott ett par års tjänstgöring på domarkansli såsom ordförande i häradsrätten hålla allmänna sammanträden. Propositionen liksom utskottets förslag går också ut på att vikarie för domare vid sådant tillfälle bör ha prövats och godkänts av hovrätten, vilket blir fallet med de föreslagna sekreterarna. Det har då synts oss naturligt, att denna princip också tillämpas under den övergångstid av rätt obestämd längd som kommer att förflyta före det fullständiga genomförandet av rättegångsreformen. Domsagostadgan av 12 juni 1925 förutsätter också tjänstgöring i hovrätten under sex månader för förordnande av nu ifrågakvarande slag men gör undantag, när »fråga är om förordnande för man».

Den mindervärdighetsförklaring för kvinna med därav följande handikap i konkurrensen på juristbanorna, som denna bestämmelse innebär, var, såsom framgår av diskussionen vid 1923 års riksdag, avsedd att vara av mera tillfällig natur. Då den påtalades i motion vid 1932 års riksdag, avstyrktes motionen av första lagutskottet under motiveringen: »Den av motionären påyrkade fulla likställigheten mellan kvinnor och män i fråga om kompetensvillkoren för erhållande av förordnande att förvalta härads-hövdingämbete torde, enligt vad utskottet har anledning antaga, komma att framdeles uppnås på det sättet, att jämväl männen i en eller annan form underkastas en omsorgsfullare prövning än nu är föreskriven.» Samtliga hovrätter delade i infordrade yttranden önskemålet om en noggrannare prövning av de manliga domar aspiranterna. I årets proposition fäster departementschefen uppmärksamheten på »att den föreslagna anordningen jämväl genomför full likställighet mellan manliga och kvinnliga aspiranter i fråga om utbildningen» (vilket han dock sedan ej tycks avse för övergångstiden).

Då nu *tio* år förflutit, sedan kvinnorna trots behörighetslagens godtagande fått sig påsatta denna mindervärdighetsprägel, torde det vara på tiden att införa den jämställdhet, som alla de myndigheter, vilka uttalat sig i diskussionen, påstå sig eftersträva. Därför anse vi att näst sista stycket sid. 14 av utskottets motivering bort ha följande lydelse:

»Under nu ifrågakvarande övergångstid — — — för närvarande bestämmer. Den i 24 § första stycket domsagostadgan omförmälda tjänstgöringen under sex månader i hovrätt vid fråga om förordnande för man

bör emellertid *icke* vare sig i sin helhet eller till viss del kunna ersättas med tjänstgöring såsom biträde åt häradshövding under motsvarande tid. Utskottet anser därjämte — — — överensstämma med propositionen»;

2) beträffande utskottets hemställan under C): av herr *Oscar Olsson*, som yrkat, att riksdagen med bifall till herr Lindhagens motion måtte hos Kungl. Maj:t begära övervägande i syfte att skrivbiträdena vid domsagornas kanslier likaväl som de rättsbildade biträdena erhålla en tryggad anställning.